

ساسان کریمی، تحلیلگر روابط بین‌الملل در گفت‌وگو با ایرنا؛

فاصله در دیدگاه‌ها به معنای توقف دیپلماسی نیست/ تفاوت «مذاکره» و «نتیجه مذاکره»

۳ خرداد ۱۴۰۴، ۱۷:۱۱

تهران- ایرنا- استاد دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران با اشاره به فاصله موجود در دیدگاه ایران و آمریکا پیرامون موضوعات اصلی گفت: فاصله داشتن مواضع طرفین یا حتی غیرواقع‌بینانه بودن برخی دیدگاه‌ها دلیل بر توقف گفت‌وگو نیست همانطور که انجام مذاکره هم به‌تنهایی نشانه مثبت بودن فضا یا شرایط نیست.

به گزارش گروه **سیاست خارجی ایرنا**، دور پنجم از مذاکرات غیر مستقیم جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا عصر جمعه ۲- خرداد- در شهر رم ایتالیا به پایان رسید. این دور از مذاکرات هم مانند چهار دور گذشته به میزبانی عمان و میانجیگری وزیر امور خارجه این کشور برگزار شد. «سیدعباس عراقچی» وزیر امور خارجه ایران و «استیو ویتکاف» نماینده ویژه رئیس‌جمهور آمریکا رئیس دو هیأت مذاکراتی بودند. تجربه پنج دور مذاکراتی ایران و آمریکا نشان می‌دهد که هیچ‌یک از آن‌ها نه شبیه دورهای پیشین و نه حتی تا حدودی قابل پیش‌بینی است.

به منظور بررسی دور پنجم مذاکرات و ارزیابی فضای پیش و پس از برگزاری با «ساسان کریمی» استاد دانشگاه مطالعات جهان و تحلیلگر مسائل بین‌الملل به گفت‌وگو پرداختیم.

مذاکره به معنای توافق نیست

تحلیلگر مسائل بین‌الملل درباره دلایل برگزاری مذاکرات به رغم تمام اظهارات تند دو طرف گفت: اخیراً در فضای داخلی ایران، تصویری شکل گرفته که صرف مذاکره، نوعی دستاورد یا نشانه‌ای از نزدیک‌شدن به توافق است؛ در حالی که لزوماً چنین نیست و آغاز دیپلماسی به معنای توافق نیست. کشورها حتی در شرایط جنگی نیز مذاکره می‌کنند. بنابراین، گفت‌وگو لزوماً به معنای دستیابی به توافق نیست. باید توجه داشت که "مذاکره" با "نتیجه مذاکره" تفاوت دارد.

کریمی ادامه داد: فاصله داشتن مواضع طرفین، یا حتی غیرواقع‌بینانه بودن برخی دیدگاه‌ها، چه از سوی طرف آمریکایی و چه ناراحتی ایران از این مواضع، دلیل بر توقف گفت‌وگو نیست. انجام مذاکره هم به‌تنهایی نشانه مثبت بودن فضا یا شرایط نیست. به همین دلیل، صرف برگزاری مذاکرات را نمی‌توان به معنای مثبت یا منفی تعبیر کرد. آنچه اهمیت دارد، محتوای سخنان مطرح‌شده در جریان گفت‌وگوهاست. در غیر این صورت، مذاکره کردن به‌تنهایی معنای خاصی نخواهد داشت.

گفت‌وگو لزوماً به معنای دستیابی به توافق نیست. باید توجه داشت که "مذاکره" با "نتیجه مذاکره" تفاوت دارد.

گزارش‌های منتشر شده از مذاکرات مثبت‌تر از واقعیت درون اتاق است

استاد روابط بین‌الملل دانشگاه درباره تفاوت موضوعات مطرح شده در رسانه‌ها و آنچه در پشت میز مذاکره گفته می‌شود، گفت: با توجه به اختلافات واقعی، به‌ویژه در موضوع اصلی یعنی غنی‌سازی، بعید است تفاوت‌چندانی میان فضای رسانه‌ای و محتوای اتاق مذاکره وجود داشته باشد. در دوره‌های اول تا سوم، تفاوت دیدگاه‌ها به دلیل تمرکز بر کلیات، اراده سیاسی و چارچوب‌های اولیه کمتر و در چنین فضایی، اختلاف مواضع اعلامی در رسانه‌ها و اتاق گفت‌وگو کمتر بود اما از زمانی که بحث به موضوعات اصلی و حساس‌تری مانند غنی‌سازی، تحریم‌ها، مواد غنی‌شده و سایر جزئیات وارد شد، این اختلافات نیز به همان میزان هم در مذاکرات و هم در فضای رسانه‌ای بروز یافت. به نظر می‌رسد گزارش‌هایی که از مذاکرات منتشر می‌شود، گاه مثبت‌تر از واقعیت درون اتاق مذاکره است.

ارزیابی چرخه سه‌گانه مذاکراتی ایران و آمریکا

کریمی در ارزیابی چرخه سه‌مرحله‌ای شامل «پیش از مذاکره»، «حین مذاکره» و «پس از مذاکره» در گفت‌وگوهای ایران و آمریکا توضیح داد: الگویی که از ابتدا تا انتهای مسیر هر دور از مذاکرات تکرار می‌شود تقریباً ثابت است: ابتدا طرفین سکوت می‌کنند و به نظر می‌رسد در حال مشورت و تصمیم‌گیری هستند. سپس، به‌ویژه طرف آمریکایی، با اتخاذ لحن تندتر، اتخاذ مواضع حداکثری و انتشار پیام‌هایی عمومی و رجزخوانی در رسانه‌ها، سعی می‌کند فشار روانی ایجاد کرده و طرف ایرانی را برای ورود به دور بعدی مذاکره آماده سازد.

وی ادامه داد: در مرحله بعدی زمانی که وارد فضای رسمی مذاکره می‌شویم، لحن آن‌ها سنجیده‌تر و واقع‌بینانه‌تر می‌شود، هرچند محتوای اصلی، مانند تأکید بر غنی‌سازی صفر تغییر نمی‌کند. تنها تفاوت ممکن است در نحوه ارائه راهکارها و ایده‌ها باشد که کمی دقیق‌تر و حساب‌شده‌تر بیان می‌شوند. در پایان هم اگرچه نتیجه مشخصی حاصل نشده اما دو طرف توافق دارند که روند مذاکرات متوقف نشده و هیچ‌کدام از طرفین هم گزارش منفی از مذاکرات ارائه ندهند. این روند کلی است که در چهار دوره اخیر نیز مشاهده شده. البته اینکه این تصویر چقدر با واقعیت هم‌خوانی دارد، پرسشی است که نمی‌توان به‌راحتی پاسخ داد.

پیشنهادات احتمالی با دیدگاه ایران فاصله دارد

تحلیلگر مسائل بین‌الملل درباره گمانه‌هایی که می‌توان در رابطه با پیشنهادهای مطرح شده از سوی وزیر خارجه عمان داشت، گفت: از جمله گزینه‌هایی که می‌توان تصور کرد، ایده‌هایی مانند «فریز موقت غنی‌سازی» مطرح شده که البته به نظر می‌رسد عملیاتی نیستند. یا طرح‌هایی مانند تشکیل کنسرسیوم. ایران با خروج مواد غنی‌شده از کشور موافق نیست و معتقد است که اگر این فرآیند خارج از مرزها انجام شود، نمی‌تواند جایگزین غنی‌سازی بومی باشد. با این حال، شاید پیشنهادهایی مانند ایجاد کنسرسیوم در نزدیک خلیج فارس، ولی در خاک ایران، از جمله ایده‌هایی باشد که مطرح شده‌اند.

کریمی با بیان اینکه این پیشنهادهای، در صورت اجرا، باید هم نظر آمریکایی‌ها را تأمین کند و هم با مواضع ایران همخوانی داشته باشد، گفت: به نظر می‌رسد فاصله زیادی تا تحقق چنین نقطه تعادلی وجود دارد.

انتظار بی‌پایه، در عمل به سود طرف مقابل خواهد بود

استاد دانشگاه تهران درباره زمان توافق و انتظاری که در جامعه در این زمینه وجود دارد، گفت: جامعه باید مسیر خود را با این فرض ادامه دهد که ممکن است توافقی در کار نباشد. این انتظار بی‌پایه، در عمل به سود طرف مقابل و یارکمی آمریکا خواهد بود و چنین شرطی‌شدن‌هایی در بازار نیز آثار منفی دارد. بنابراین، باید با واقع‌گرایی، خود را برای شرایط جدید آماده کنیم چرا که بعید است در کوتاه‌مدت یا حتی میان‌مدت، توافقی حاصل شود که تأثیر محسوسی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور بگذارد. در نتیجه، بازار و ساختار داخلی باید خود را با شرایط موجود هماهنگ کنند.

کریمی در ارزیابی چشم‌انداز مذاکرات هم گفت: ما در ابتدای مسیری پُرچالش و پُرمانع قرار داریم و در واقع، هنوز وارد بسیاری از چالش‌های بعدی نشده‌ایم و در نخستین چالش یعنی موضوع غنی‌سازی درگیر هستیم. حتی در صورت عبور از این مرحله، چالش‌هایی مانند سرعت و نحوه رفع تحریم‌ها، تعیین اینکه کدام تحریم‌ها مشمول لغو خواهند شد، میزان اختیارات رئیس‌جمهور آمریکا در لغو آنها و بازنگردن تحریم‌ها در قالب‌های جدید، همگی مسائل مهمی هستند. در قانون آمریکا نیز، اجرای این موارد نیازمند همراهی کنگره است و دست رئیس‌جمهور به‌تنهایی برای رفع تحریم‌ها چندان باز نیست. از این‌رو، حتی اگر از «پیچ غنی‌سازی» عبور کنیم، مسیر پیش‌رو ساده و سراسر است نخواهد بود.

سیاست خارجی / وزارت امور خارجه